

НАВЧАЛЬНО - НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
АГРОТЕХНОЛОГІЙ, СЕЛЕКЦІЇ ТА
ЕКОЛОГІЇ

ПДАУ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут агротехнологій, селекції та екології
Кафедра селекції, насінництва і генетики

МАТЕРІАЛИ ІV ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ

“СУЧАСНІ НАПРЯМИ ТА ДОСЯГНЕННЯ
СЕЛЕКЦІЇ І НАСІННИЦТВА
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР”

м. Полтава, 31 березня 2026 р.

УДК 631.527: 631.53

Сучасні напрями та досягнення селекції і насінництва сільськогосподарських культур: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (31 березня 2026 року) / Редкол.: М.М. Маренич (відп. ред.) та ін. Полтава: ПДАУ, 2026. 176 с.

У збірнику тез наведено результати наукових досліджень науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти Полтавського державного аграрного університету, а також здобувачів та науковців науково-дослідних установ НААНУ та закладів вищої освіти МОН України.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Маренич М.М. – директор навчально-наукового інституту агротехнологій, селекції та екології, професор кафедри селекції, насінництва і генетики, доктор с.-г. наук, професор;

Юрченко С.О. – завідувач кафедри селекції, насінництва і генетики, кандидат с.-г. наук, доцент;

Тищенко В.М. – професор кафедри селекції, насінництва і генетики, доктор с.-г. наук, професор;

Білявська Л.Г. – професор кафедри селекції, насінництва і генетики, доктор с.-г. наук, професор;

Кулик М.І. – професор кафедри селекції, насінництва і генетики, доктор с.-г. наук, професор;

Шокало Н.С. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, кандидат с.-г. наук, доцент;

Баган А.В. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, кандидат с.-г. наук, доцент;

Рибальченко А.М. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, кандидат с.-г. наук, доцент;

Криворучко Л.М. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, кандидат с.-г. наук, доцент;

Барат Ю.М. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, кандидат с.-г. наук, доцент.

Рекомендовано до друку засіданням вченої ради Навчально-наукового інституту агротехнологій, селекції та екології ПДАУ, протокол № 9 від 27 квітня 2026 року.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ТА ДОСЯГНЕННЯ У СЕЛЕКЦІЇ РОСЛИН

Самородов В. М., Чеботарьова Л. В. АКАДЕМІК МИКОЛА ГРИШКО (1901–1964) – ПОСТАТЬ, ОСЯЯНА ТВОРЧИМ ГОРІННЯМ	8
Самородов В. М., Шиян О. О. Є. С. ГУРЖІЙ (1906-1983): З ПЛЕЯДИ МАЙСТРІВ-СЕЛЕКЦІОНЕРІВ	11
Самородов В. М., Шиян О. О. ВИЗНАНИЙ СЕЛЕКЦІОНЕР І ОСВІТЯНИН: ДО 75-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ВОЛОДИМИРА ТИЩЕНКА	14
Шокало Н. С. ШЛЯХ ТА ДОСЯГНЕННЯ ВИДАТНОГО СЕЛЕКЦІОНЕРА	17
Вергунов В. А. КУЛЬТУРА РИЦИНИ В ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ УРОДЖЕНЦЯ ПОЛТАВЩИНИ, АКАДЕМІКА В. Г. РОТМІСТРОВА (ДО 160-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)	19
Олешко Я. В. ШТУЧНИЙ ДОБІР ЯК ОСНОВНИЙ МЕТОД СЕЛЕКЦІЇ РОСЛИН: ІСТОРІЯ ТА ЗНАЧЕННЯ	24
Білявська Л. Г., Мудряк М. О. РОЗВИТОК НАСІННИЦТВА СОЇ В УКРАЇНІ	26

СЕКЦІЯ 2. ОСОБЛИВОСТІ ВЕДЕННЯ СЕЛЕКЦІЇ І НАСІННИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР В УМОВАХ ЗМІН КЛІМАТУ. ВИКОРИСТАННЯ НОВІТНІХ МЕТОДІВ У ТЕХНОЛОГІЯХ СЕЛЕКЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ ПОЛЬОВИХ КУЛЬТУР

Барилко М. Г., Захаренко В. А. ЕЛЕМЕНТИ МЕТОДИКИ ГІБРИДИЗАЦІЇ ГОРОШКУ ПОСІВНОГО (ЯРОГО)	29
Білинська О. В., Усова З. В., Реліна Л. І., Богуславський Р. Л., Усова Н. О. РІЗНОМАНІТТЯ ПРЕДСТАВНИКІВ РОДУ <i>Aegilops</i> spp. ЗА СПЕКТРАМИ ЗАПАСНИХ БІЛКІВ ЕНДОСПЕРМУ	31
Чернобай С. В., Рябчун В. К., Мельник В. С., Капустіна Т. Б., Щеченко О. Є. ДЖЕРЕЛА ЦІННИХ ГОСПОДАРСЬКИХ ОЗНАК ТРИТИКАЛЕ У СЕЛЕКЦІЙНИХ РОЗСАДНИКАХ ПЕРШОГО ТА ДРУГОГО РОКУ	35
Чернобай Ю. О., Рябчун В. К., Кузьмишина Н. В., Шиянова Т. П. ЗБЕРІГАННЯ НАСІННЯ ЗРАЗКІВ ПОМІДОРА ЇСТІВНОГО У КОНТРОЛЬОВАНИХ УМОВАХ	38
Чернищенко П.В., Скидан В.О., Глибокий О.М., Шелякін В.О. ВИЗНАЧЕННЯ АДАПТИВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СЕЛЕКЦІЙНОГО МАТЕРІАЛУ СОЇ ЗА УРОЖАЙНІСТЮ ТА СТАБІЛЬНІСТЮ ПОКАЗНИКІВ ЯКОСТІ НАСІННЯ	40

їх якість. Завдяки цьому методу забезпечується розвиток ефективного аграрного виробництва, підвищення врожайності культур і зміцнення продовольчої безпеки.

Список літературних джерел

1. Добір штучний // Енциклопедія сучасної України : електронний ресурс. - Режим доступу: <https://enu.org.ua/use/d-use/dobir-shtuchnyi> (дата звернення: 22.03.2026).
2. Штучний добір // Вікіпедія : вільна енциклопедія. - Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A8%D1%82%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%B4%D0%BE%D0%B1%D1%96%D1%80 (дата звернення: 22.03.2026).
3. Штучний добір та його види // Studfile : електронний ресурс. - Режим доступу: <https://studfile.net/preview/9353546/page:16/> (дата звернення: 22.03.2026).
4. Селекція // Pidruchniki.com : електронний ресурс. - Режим доступу: <https://pidru4niki.com/77497/prirodoznavstvo/selektsiya#549> (дата звернення: 22.03.2026).

РОЗВИТОК НАСІННИЦТВА СОЇ В УКРАЇНІ

**Білявська Л. Г., професор кафедри селекції, насінництва і генетики,
д. с.-г. н., професор
Мудряк М. О., здобувач ступеня вищої освіти доктор філософії**

Полтавський державний аграрний університет

Соя культурна (*Glycine max (L.) Merr.*) поширена в більшості регіонів країни. Чітко прослідковується її перспективність та значний попит на ринку насіння. Культура надзвичайно універсальна та має багато напрямів використання [1]. Посівні площі сої досягли свого максимуму. Але, рівень врожайності постійно залежить від ряду чинників, які у більшості випадків знижують цей показник.

Якість посівного матеріалу сої залишається питанням номер один на тлі різкого зниження кількості суб'єктів насінництва у країні. Сучасний стан насінництва має проблеми, які вимагають глибокого аналізу і обґрунтування способів їх вирішення [2-3]. Зважаючи на це, актуальним є дослідження впливу умов вирощування (ґрунтові, кліматичні, технологічні, погодні та ін.) на формування продуктивності та врожайності насіння сої. Важливим залишається удосконалення заходів післязбиральної доробки та допосівного поліпшення насіння.

Агровиробники, впроваджують у виробництво нові сучасні сорти сої культурної й лише потім починають вивчати їх сортові особливості, застосовувати та оптимізувати окремі елементи сортової технології, які спрямовані на підвищення врожайності та поліпшення якості насіння.

До зареєстрованих суб'єктів насінництва в Полтавській області відносять ряд агропідприємств, фермерських господарств та науково-дослідних установ. Вони вирощують та реалізують насіння різних сільськогосподарських культур в тому числі і сої. Державний реєстр суб'єктів насінництва та розсадництва, який являє собою повний перелік виробників насіння, щорічно повністю оновлюється.

Сертифікати на сортові якості підтверджують, що насіння належить до сорту, який занесено до Реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні і сортова чистота знаходиться в межах норми. А сертифікати на посівні якості свідчать про те, що насіння відповідає вимогам, які нормовані державними стандартами, щодо посівних якостей.

В Україні з 5 березня 2026 р. набули чинності «Методичні вимоги у сфері насінництва, якими передбачено посилення контролю за сортовими та посівними якостями польових культур». Розширено перелік культур та суворіше регламентуються умови вирощування насіння. Таким чином відбувається адаптація правил ведення насінництва до європейських вимог. З квітня 2025 року, Європейський парламент підтримав рішення з надання в ЄС еквівалентності «системі сертифікації та насіння» українських стандартів виробництва насіння буряку, соняшнику, ріпаку та сої європейським вимогам [4-7].

Партії насіння маркують етикетками оновленого зразка. Індивідуальний номер етикетки суб'єкта складається з трьох числових символів (0001-01-0000000001). Перший символ – номер виробника насіння, другий – рік використання номеру етикетки. Третій – порядковий номер. Таке маркування повинно протидіяти фальсифікату.

Якщо насіння ввозиться по копіях сертифікатів ОЕСР і ISTA, то додаткова перевірка показників сертифікатів не є обов'язковою. Але суб'єкт господарювання може затребувати сертифікат, який підтверджує посівні якості насіння.

У 2024-2025 рр., у виробництві насіння сої в Україні відбулись деякі зміни. Умови вегетаційних періодів у ці роки були вкрай несприятливими. В цих умовах перевагу мали ранньостиглі сорти, які формували економічно вигідний рівень урожайності насіння належної якості. Саме в ці роки, з числа зареєстрованих, виокремлено сорти, що стійкі до посухи та формують якісне насіння у стресових умовах. Нині існує попит на насіння сортів ранньостиглі сорти (група 000, 00), після яких є можливість висівати будь-які озимі культури. Також, на товарну сою без ГМО, вартість насіння може зрости до 19-20 тис. грн./т.

Полтавщина є одним з провідних аграрних регіонів, де активно розвивається виробництво сої культурної. Проте кількість сертифікованих

суб'єктів, що займаються виробництвом та реалізацією насіння сої культурної щороку зменшується. Так, у 2007 р. у Полтавській області було зареєстровано 170 суб'єктів насінництва. На сьогодні, цей показник значно зменшився і за останні 3-5 років їх кількість коливається в межах 40-60 суб'єктів насінництва.

Значні втрати система насінництва України відчуває від поширення фальсифікованого насіння без належної документації. Часто насіння, яке використовують фермери, невідомого походження й без гарантії сортових і посівних якостей. Наслідком використання такого насіння є низька врожайність культури і саме це не дає змоги розвиватись національній системі насінництва.

Список літературних джерел

1. Білявська Л. Г., Діянова А. О., Білявський Ю. В. Напрями та завдання селекційних досліджень сої культурної в сучасних умовах. *Сучасні напрями та досягнення селекції і насінництва сільськогосподарських культур*: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (29 березня 2024 року) / Редкол.: М.М. Маренич (відп. ред.) та ін. Полтава: ПДАУ, 2024. С. 9–12.

2. Діянова А. О., Кулик, М. І. Формування урожайності сої залежно від сортового складу та умов вирощування. *Аграрні інновації*. 2025. №30. DOI <https://doi.org/10.32848/agrar.innov.2025.30.28>

3. Діянова А. О., Кулик М. І. Формування насінневої продуктивності сої залежно від біометричних показників рослин та умов року вирощування. *Наукові праці Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків*. 2024 (32), 93–103. <https://doi.org/10.47414/np.32.2024.326050>, <http://np.bio.gov.ua/article/view/326050/315920>

4. Реєстри у сфері насінництва, розсадництва та охорони прав на сорти рослин - <https://me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=28428e8f-ccf3-4abc-ab19-5059e33aa1d0&tag=RestriUSferiNasinnitstvaTaRozsadnitstva>

5. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2024 р. № 1309 «Деякі питання створення та функціонування електронної системи реєстрів у галузі рослинництва «е-рослинництво» - <https://www.kmu.gov.ua/npas/deiaki-pytannia-stvorennia-ta-funktsionuvannia-elektronnoi-systemy-reiestriv-u-haluzi-s1309151124>

6. Інструкція користувача програмного забезпечення – виробника насіння і садивного матеріалу; постачальника насіння і садивного матеріалу (розділ 5) - https://minagro.gov.ua/storage/app/sites/1/09.2024/03.1.instrukciya_docx.pdf

7. Відеоінструкція користувача програмного забезпечення – виробника насіння і садивного матеріалу; постачальника насіння і садивного матеріалу - <https://www.youtube.com/playlist?list=PLmuGVSBPBIoGOxN264egtDG4Yw8CKvMuX>